

בד"צ ועדת מהדרין תנובה

טו"ב שנים על משמר כשרות החלב

שבע-עשרה שנה מלאו ליסודה של בד"צ ועדת מהדרין תנובה, ומעתה - **בד"צ ועדת מהדרין**. 17 שנים של עשייה רצופה לביצור הכשרות בענף החלב; 17 שנים של קביעת סטנדרטים הלכתיים, שהיו לנכסי צאן ברזל ותקדימים הלכתיים לכלל תעשיית החלב הכשר למהדרין, בארץ ובחו"ל. ב-17 שנות פעילותה, מאז נוסדה בברכתם ועידודם של פוסקי הדור מרן הגרש"י אלישיב ומרן הגר"ש הלוי וואזנר - זכר צדיקים לברכה, זקפו לזכותם הרבנים הגאונים, חברי בד"צ ועדת מהדרין, הכרעות הלכתיות, שהיו לקווים מנחים בקריטריונים לחלב מהדרין ופסקיהם והכרעותיהם ההלכתיות נתקבלו ויושמו בארץ ובעולם.

לא בכדי השיג בד"צ ועדת מהדרין את מעמדו המיוחד כגוף סמכותי ומקובל בעולם ההלכה והפסיקה. אישי ההלכה המכהנים כחברי הבד"צ, בהכוונתם של שני יושבי-הראש, עסקו במהלך השנים ביסודיות בסוגיות ההלכתיות שהובאו בפניהם. במקרים רבים היו אלו שאלות הלכתיות שהתעוררו לראשונה בעידן הטכנולוגי. בפסיקתם ההלכתית הציבו סטנדרטים מחמירים באשר לכשרות מוצרי החלב של תנובה, אשר שימשו קו מנחה הלכתי לכלל תעשיית החלב. בד"צ ועדת מהדרין הפך עם השנים לגוף הלכתי על, מקובל וסמכותי, תל-תלפיות לכשרות מוצרי החלב.

סקירה מפורטת של פעילות בד"צ ועדת מהדרין מצביעה על התמודדות מופלאה של הרבנים עם האתגר הגדול של הבטחת כשרות מהודרת, תוך התייחסות אמיצה לטכנולוגיות חדשות. רמת המעורבות המדהימה של חברי בד"צ ועדת מהדרין מעוררת השתאות. הרבנים הגאונים מתמודדים עם תהליכי ייצור מתקדמים ביותר ונותנים מענה להיבטים ההלכתיים המאפשרים את הייצור כמוצר מהדרין. מערכת הכשרות של תנובה, בהנהגת בד"צ ועדת מהדרין, פרוסה על פני הגלובוס כולו ועושה עבודת קודש עצומה.

חברי בד"צ ועדת מהדרין

על חברי בד"צ ועדת מהדרין נמנים פוסקים ומורי-הוראה מובהקים, שידם רב להם בנושאי כשרות וצברו ידע וניסיון מעשי רב בתעשיית המזון.

בראש בד"צ ועדת מהדרין מכהנים:

הגאון הרב מרדכי גרוס - גאב"ד קהילות חניכי הישיבות בארה"ק, יושב על מדין כגאב"ד בבתי דין רבניים בארץ ובצרפת, מחברם של ספרים הלכתיים רבים בענייני הלכה, סוגיות בש"ס, דברי השקפה ודרוש;

הגאון הרב יעקב מאיר שטרן - אב"ד ומו"צ קהילת ויזניץ בבני ברק, דיין בבי"ד של הגר"ש וואזנר זצ"ל, מחברם של ספרי שו"ת ופסקי הלכה בכל חלקי השו"ע.

חברי הבד"צ הם: הגאון הרב עמרם אדרעי - מומחה בענייני כשרות, מחברם של ספרים הלכתיים במגוון נושאי כשרות, כיהן כיועץ לענייני כשרות של הראשל"צ הגר"מ אליהו זצ"ל; **הגאון הרב אברהם י. סג"ל הורוויץ** - חבר בד"צ חוג חתם סופר בני ברק, חבר ביה"ד המיוחד לענייני כשרות; **הגאון הרב דוב לנדאו** - מחשובי רבני גור, מומחה ובר סמכא במכלול ענייני כשרות ותעשיית

המזון, בארץ ובעולם, בעבר - רב פוסק של מחלקת היבוא ברבנות הראשית לישראל; **הרב פנחס ליבוש פדווא**, דיין בביה"ד המיוחד לענייני כשרות בבד"צ מחזיקי הדת ומומחה בתעשיית המזון בעולם. רב תנובה, **הרב זאב וייטמן**, מי שעומד זה שנים רבות בראש מערך הכשרות בתנובה ומגדולי המומחים בתעשיית החלב - מלווה ברציפות את פעילות בד"צ ועדת מהדרין.

בדיוני בד"צ ועדת מהדרין משתתפים: **הרב יוסף מרדכי זילבר** - יועץ בד"צ ועדת מהדרין לחומרי גלם, מגדולי המומחים בתחום כשרותם של חומרי גלם לתעשיית המזון - בכלל, וענף החלב - בפרט.

כמפקח כשרות מטעם הבד"צ משמש **הרב אברהם שלזינגר** - מומחה בכל תחומי הכשרות ובייצור מזון בכשרות מהודרת, מנחה ומדריך גופי כשרות בישראל ובקהילות יהודיות רבות ברחבי העולם.

מעורבות עמוקה בתהליכי הייצור

חברי בד"צ ועדת מהדרין, מלבד חברותם בבד"צ ועדת מהדרין, משמשים כדיונים ופוסקים בבתי-הוראה, וועדי כשרות ובדצי"ם מוכרים. מעורבותם בתהליכי הייצור בתנובה משמעותית מאוד. הרבנים מקבלים דיווח חודשי בכל פרט הקשור לניהול מערך כשרות המהדרין בתנובה; כל שאלה הלכתית מובאת להכרעת בד"צ ועדת מהדרין; כל חומר גלם וכל מוצר חדש נבדק ע"י הבד"צ ומאושר על-ידם; כל תהליך טכנולוגי חדש בייצור נלמד ומאושר על ידם.

חומרי הגלם המשמשים לייצור מוצרי החלב נבחנים בעיון רב ונבדקים בקפידה רבה. תנובה איננה מאשרת שימוש בחומר גלם, גם זה המגיע עם הכשר של רבנות מוכרת ומקובלת בחו"ל, מבלי לבדוק שאכן סדרי הכשרות עומדים בתנאי הסף הגבוהים הנהוגים בתנובה.

לצד הדיונים החודשיים הקבועים, מתכנסים הרבנים לעיון ולדיון בנושאים טכנולוגיים ומקבלים סקירה מקצועית ממומחה בתחומי דבר המסייע לגיבוש ההנחיה ההלכתית. כך, למשל, התקיים דיון מקצועי בנושא פעילות הקיטור בקווי הייצור השונים. הרבנים מסיירים במחלבות וברפתות באופן שוטף ומוודאים שהשגחת הכשרות אכן מתבצעת בקפידה. על פי פסיקת הרבנים, חברי הבד"צ, יישק כל דבר במערכת הכשרות של תנובה.

הפיקוח על כשרות החלב

מערכת הכשרות המקצועית והמסועפת של תנובה, כוללת משגיחי רפתות, משגיחי ניתוחים, משגיחי מחלבות, משגיחי פסח, מחלקת חומרי גלם ומפעלי חו"ל ועוד. שיתוף הפעולה ההדוק בין הרבנים, המפקחים והמשגיחים מניב תוצאות מרשימות המתבטאות ברמת הכשרות הגבוהה של כל מוצרי המהדרין של תנובה.

תנובה קולטת חלב מכ-700 רפתות ברחבי הארץ. מערכת הכשרות משגיחה בכל ימות השנה על כל התהליכים המתבצעים במשקי החלב מהם תנובה קולטת חלב. פיקוח הכשרות בתנובה כולל נוכחות משגיח מיומן בכל טיפול וטרינרי פולשני.

מערכות צילום מתקדמות בשרות הכשרות

מערך הכשרות בתנובה מסתייע בימות החול ובשבתות במערכת צילום ותיעוד, אמינה ביותר, מסוג המערכות שבשרות מערכות ביטחוניות רגישות ביותר. המצלמות המותקנות ברפתות מותקנות בזוויות המאפשרות תיעוד כל תנועה ופעולה. באופן מעשי אין אפשרות לשנות מצבים

שצולמו. ההקלטות והצילומים, שלא ניתן, כאמור, לשנותם, מועברים בשידור חי לחדר פיקוד מיוחד הממוקם במשרדי רב תנובה. משגיחי כשרות מיומנים, מומחים בתחומם, מאיישים יום-יום את חדר הפיקוד ומפקחים על השידורים המתקבלים מהרפתות השונות. באמצעות המצלמות מצליחים המשגיחים העוסקים בכך לראות את החליבה מתחילתה ועד סופה הרבה מעבר לכל מה שמשגיח היה רואה גם אילו היה נמצא במקום כל הזמן.

על-פי פסיקתו של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שניתנה בהתכנסות הרבנים חברי בד"צ ועדת מהדרין בביתו, ראייה באמצעות מצלמות נחשבת ל"ישראל רואהו" גם כאשר מדובר בבהמות השייכות לגוי ונחלבות על-ידו. לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, הראייה באמצעות מצלמות מועילה גם אם לא רואים את החליבה ברגע התרחשותה ורק צופים בהקלטות מאוחר יותר. מרן הגר"ש וואזנר זצ"ל, אף הוא פסק במכתב החתום על-ידו, כי יש לסמוך על ראייה באמצעות המצלמות לעניין שייחב כחלב ישראל למהדרין. כמו-כן בהתאם להנחייתו מתבצעת ביקורת פיזית של משגיחים הבאים לביקורת מפעם לפעם.

ההשגחה ברפתות בהן חולבים כדין בשבת והחלב מיועד לחלב מהדרין, אף היא מתבצעת באמצעות מצלמות והמערכת הממוחשבת. מידי מוצאי שבת מגיע משגיח למוקד המחשב בחדר הפיקוד שבלשכת הרב, עובר על כל ההקלטות ומוודא שאכן החליבות נעשו כהלכה. אם מתגלית סטייה מכללי ההלכה - החלב נפסל ואינו מתקבל כחלב מהדרין. בנוסף, יש ברפת או בדיר מחשב במקום נעול שבו נשמרים הצילומים וזאת לצורך גיבוי במקרה שיש ספיקות או שהייתה הפסקת חשמל. לא אחת נוכחים בבדיקות במוצ"ש גם יושבי הראש הגר"מ גרוס והגרי"מ שטרן.

מערכת מצלמות זו משמשת גם לפיקוח על חליבת נכרים במספר דירים שבבעלות נכרים בהם יש לבצע השגחה בכל חליבה וחליבה. המצלמות מסייעות לפקח במקומות אלו 24 שעות ביממה 7 ימים בשבוע, כאשר בכל רגע ניתן לראות ממשרדי רב תנובה את הנעשה בכל הדירים הללו והכל גם מוקלט וניתן לראות בכל שעה משעות היממה את הצילומים מכל מועד אחר קודם לשעת הצפייה. יש, איפוא, השגחה מלאה על הדירים כך שהחלב הנחלב בהם נחשב לחלב ישראל כשר למהדרין.

המצלמות המותקנות ברפתות נחשבות לאמצעי ההשגחה והאבטחה המשוכלל והאמין ביותר והן משמשות את כוחות הביטחון במקומות הרגישים ביותר מבחינת אבטחה.

שבת כהלכתה בתנובה

תנובה ערוכה ומאורגנת לטפל בכמות של קרוב למיליארד ליטר חלב בשנה. השבת בתנובה נשמרת כהלכתה בהתאם להנחיות מערכת הכשרות. שמירת השבת - היא משימה מורכבת ויקרה ביותר הדורשת יותר מכליות חלב, יותר מכלי אחסון במחלבות, יותר מפסטרים ויותר מתקני ייצור הנדרשים כדי לעבד את כל כמויות החלב הנחלבות בשבעה ימים בשבוע במשך חמישה וחצי ימים בלבד. המשימות מורכבות ומסובכות יותר כאשר יש לנו חג סמוך לשבת, כמו ראש-השנה וחג הפסח שלמחרת השבת. בשבת לא מתבצע איסוף חלב. לכל הרפתות בארץ יש מיכלי איסוף המספיקים לפחות ל-48 שעות.

הכללים המחמירים שהנהיג בד"צ ועדת מהדרין בנושא החליבה בשבת והפיקוח הצמוד באמצעות מצלמות מתחילת החליבה ועד סופה, **הביאו להגברת שמירת השבת**. רפתות רבות הכלולות בהסדר הפסיקו לחלל שבת בכל הקשור לחליבה והכרוך בכך. העובדה שרק רפתות המקפידות על חליבה כדין בשבת מתקבלות כמהדרין היא זו שמעודדת רפתות להפסיק לחלוב בשבת תוך כדי

חילול שבת ולחלוב בשבת באמצעות גויים בלבד.

הכנת המזון בשבת

רוב הרפתנים בארץ, ובהם חלק גדול מהרפתות שאינן מוגדרות כשומרי שבת, מקבלים ארוחה כפולה ביום שישי. יש עדיין רפתות בהן המזון מוכן ומחולק בשבת - בחלק גדול מהמקומות הדבר נעשה ע"י לא יהודים.

השגחה על טיפולים וטרינריים

כדי לוודא שטיפול וטרינרי הנעשה לפרה (בעיקר ניתוחים) לא יגרום לפגיעה באיבר פנימי - דבר המטריף את הפרה ואת החלב, מתבצע בתנובה פיקוח גם בתחום הווטרינרי. כל טיפול ווטרינרי פולשני מתבצע בפיקוח משגיחים שהוכשרו במיוחד למטרה זו. מדי שנה מדובר בלמעלה מ-800 ניתוחים המתבצעים בימות החול בהשגחה צמודה. קיים שיתוף פעולה מלא בין הרופאים הווטרינריים לבין מערך הכשרות. **טיפולים וטרינריים מתוכננים לא מתבצעים בשבת. במקרי חירום** המחייבים טיפול ווטרינרי בשבת, מכיוון שמדובר בפיקוח נפש של בעלי חיים ולא של אדם, הרי שטיפול כזה חייב להיעשות רק ע"י אינו יהודי, ואם הוא מתבצע ע"י יהודי הדבר אמנם אסור, אך, מבחינה הלכתית, אין לכך השפעה על כשרות החלב למהדרין.

הייצור והכשרות ב-4 מחלבות תנובה

מוצרי החלב בכשרות למהדרין, מיוצרים בכל אחת מחמשת המחלבות המתמחות של תנובה. חמשת המחלבות הן: **מחלבת "תנובה אלון תבור"**, שליד עפולה, מחלבה מודרנית מן המתקדמות בעולם. במחלבה זו מייצרים את הגבינות לסוגיהן השונים, מוצרי היוגורט, המעדנים והתוצרת הניגרת (אשל, גיל ושמנת).

החלב הניגר ומשקאות החלב מיוצרים **במחלבת רחובות**, שאף היא שודרגה למחלבה מתקדמת ביותר.

הגבינות הצהובות, המותכות והחמאה מיוצרות במחלבת **תל-יוסף החדשה**. מחלבת תל יוסף, מהמתקדמות בעולם מסוגה, מהווה אבן דרך בקידום תעשייה החלב. המחלבה מייצרת מגוון רחב של מוצרים ומותגים הנותן מענה לצרכנים כגון: גבינות עמק - קלאסית, עמק לייט, טל העמק, אצבעות עמק, גלבו, גוש חלב ועוד. מאז השקת "עמק" בשנת תש"ב (1942) הפך "עמק" לשם גנרי לגבינה צהובה. במחלבה מיוצרים מוצרים נוספים בכשרות מהודרת כמו: חמאה, גבינות מיוחדות ועוד.

הגבינות המלוחות מיוצרות במחלבת **טנא נוגה** שבקריית מלאכי.

ההערכות לפסח

ההערכות לפסח בתנובה מתחילה חודשים ארוכים לפני החג. בשעה שבבתי רבים עוסקים בהעלאת כלי הפסח לביד'ם, אנשי תנובה כבר נערכים לפסח הבא. לקראת פסח יש תיגבור משמעותי של מערך משגיחי הכשרות במחלבות תנובה השונות. מפקחי הכשרות מבקרים בכל אחת ממאות הרפתות, גדולות וקטנות, הפרושות בכל מרחבי-הארץ, המספקות חלב למחלבות תנובה. מפקחי הכשרות צוידו במחשבי כף יד המאפשרים דיווח מיידי בזמן אמת ON LINE למשרד הרב של תנובה. מערכת הדיווח החדשה, שפותחה בלעדית עבור תנובה, מחזקת ומשדרגת

את אפשרויות פיקוח הכשרות והבקרה על פעילותם השוטפת והיום-יומית של משגיחי הכשרות. ההערכות לפסח היא לא רק בתחום הייצור ובמחלבות. היא כוללת גם את הפיקוח הפרטני ברפתות ומכוני החליבה המספקות את החלב. במסגרת ההערכות מוחלפות מערכות הסינון והפילטרים במכוני החליבה וזאת כדי למנוע תערובת חמץ בחלב שנחלב. כמו-כן מוחלף הרכב המזון ברפתות וכולו מבוסס על תחמיצי חיטה במקום תחמיצי תירס וקיטניות אחרות, או חיטה שנקצרה בשלב מוקדם לפני הופעת הגרעינים. משגיחי כשרות מטעם תנובה מפקחים על קציר השיבולת בשדות ברחבי הארץ, לצורך ייצור מזונות כשרים לפסח.

קבצי "בנתיב החלב"

בד"צ ועדת מהדרין יזמה הופעתו של קובץ הלכתי "בנתיב החלב" - סוגיות הלכתיות בתעשיית החלב. בשבעת הקבצים שהופיעו עד עתה קובצו מאמרים, על מיגוון הנושאים ההלכתיים, שנידונו בבד"צ ועדת מהדרין וכן הרצאות ושיעורים הלכתיים שנישאו בכינוסים ההלכתיים. המאמרים עוסקים בשאלת כשרות בהמות שעברו ניתוחים, בשאלות הנוגעות לחלב שבת ולחלב נכרים, בדרכי ההשגחה וההכשרה ועוד. בקובץ ה' פורסם מפתח מפורט של המאמרים והמחברים. "בנתיב החלב" מהווה צוהר המאפשר לציבור המתעניין ללמוד על תעשיית החלב ועל כשרות החלב בכלל, ועל פעילות בד"צ ועדת המהדרין של תנובה בפרט.

כינוסי הכשרות השנתיים

תנובה יזמה קיומו של כינוס שנתי המוקדש מדי שנה, למכלול היבטים הלכתיים בכשרות החלב. הכינוס המתקיים בתחילת חודש ניסן, זו השנה השביעית, הפך לבמה תורנית חשובה בה מתלבנים נושאים הלכתיים העומדים על הפרק. מאות אישי תורה ובהם רבנים ומורי-הוראה העוסקים בכשרות ברבנויות ובמערכות כשרות, משתתפים בכינוסים. ברשימת המרצים - ראשי וחברי בד"צ ועדת מהדרין, הרבנים הראשיים לישראל, פוסקים ומורי הוראה מן השורה, אורחים מחו"ל ומומחים בתחומם. ההרצאות המושמעות בכינוס מתפרסמות בקבצי "בנתיב החלב". במסגרת הכינוסים ניתנת האפשרות למשתתפים ולציבור הרחב להציג שאלות בענייני כשרות החלב לחברי בד"צ ועדת מהדרין. הרבנים מתייחסים לשאלות ועונים עליהם במושב מיוחד המתקיים במסגרת הכינוס.

הגר"מ גרוס יו"ר בד"צ ועדת מהדרין

הגר"מ שטרן יו"ר בד"צ ועדת מהדרין

שולחן הנשיאות בכנס הכשרות השישי: מימין לשמאל: הגר"א הורביץ, הגר"מ גרוס, רב תנובה הרב זאב וייטמן, הגר"ד לנדאו, הגר"ע אדרעי, הרב יוסף מרדכי זילבר.